

Työterveyslaitos

Asenteet, viestintä ja vuorovaikutus

Koulun ja päiväkodin sisäilmaongelma – monialainen ratkaisu
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Oulu
21.1.2015

Heli Hannonen
Psykologi, Työterveyslaitos

(Marjaana Lahtinen, johtava asiantuntija, PsT, TTL
Tiina Koivisto, erikoispsykologi, PsL, TTL)

Työterveyslaitos 21.1.2015 Heli Hannonen © Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Työpaikan sisäympäristö on kunnossa, kun

HAVAITTU/MITATTU SISÄYMPÄRISTÖ	+	KOETTU SISÄYMPÄRISTÖ	+	ORGANISAATION TOIMIVUUS
A		B		C
<p>Sisäilman laadussa ja sisäympäristötekijöissä ei havaita puutteita</p> <p>Tilojen tekninen kunto ja sisäilmasto-olosuhteet</p>		<p>Tilan käyttäjät ovat sisäilmaan ja sisäympäristöön tyytyväisiä</p> <p>Tilojen käyttäjien terveydentila ja kokemukset tilaan liittyen</p>		<p>Työpaikalla on hyvät toimintatavat sisäympäristöön liittyvien ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen ja hallintaan</p> <p>Toimintatavat rakennuksen ylläpidossa (huolto, siivous, hättäilmoitusmenettely, hättöjen hallinta)</p>

Työterveyslaitos 21.1.2015 Heli Hannonen © Työterveyslaitos – www.ttl.fi

ENNAKKOON LUKITTU - VOIKO ASETEISIIN VAIKUTTAA?

Asenne

- Asenne on johdonmukaisena ilmi tuleva suhtautumistapa johonkin ympäristön kohteeseen.
- Asenteeseen liittyy kolme ulottuvuutta:
 - Affektiivinen - positiiviset ja negatiiviset tunteet
 - Kognitiivinen - uskomukset ja ajatukset
 - Konatiivinen - käyttäytymiselliset aikomukset ja taipumukset
- Asenteet ovat muuttuvia, vaikka niiden helposti ajatellaan olevan pysyviä.

VUOROVAIKUTUKSEN JA VIESTINNÄN HALLINTA

- TIETO, TUNTEET, PELOT

 Työterveyslaitos 21.1.2015 Heli Hannonen © Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Sisäilmasto-ongelmissa tarvitaan riskiviestinnän osaamista

- Riskiviestinnällä tarkoitetaan viestintää tilanteissa, jotka sisältävät terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä riskejä ja huolia
- Haastavaksi viestinnän näissä tilanteissa tekee se, että
 - sairastumisen vaara ja terveysriski arvioidaan todennäköisyytenä, jossa huomioidaan myös haitan vakavuus.
 - tilan käyttäjät arvioivat kuitenkin haittaa ja riskiä kokemuseräisesti ja toivovat saavansa nopeasti vastauksen kysymykseen "sairastunko minä?".

-> kysymykset ja vastaukset eivät välttämättä kohtaa!

 Työterveyslaitos 21.1.2015 Heli Hannonen © Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Riskiviestintä ei ole helppoa! (1)

- Maallikot ja asiantuntijat arvioivat riskiä eri tavoin.
 - Kun arvioitu riski on erilainen kuin koettu riski ja viestintä epäonnistuu, tämä voi lisätä pelkoja ja huolta sekä synnyttää suuttumusta, epäluottamusta, vihamielisyyttä.
 - On hyvä huomata, että kysymys ei ole pohjimmiltaan oikeasta tai väärästä riskin tulkinnasta, sillä koettu riski on kokijalleen aina todellinen!
- Tieteelliseen ja tekniseen tietoon liittyy epävarmuustekijöitä.
 - Haittatekijöiden syyt eivät ole yksiselitteisiä eikä terveysperusteisia raja-arvoja ole.
 - Teknisiä viite-arvoja tulkitaan terveysperusteisesti.
- Ihmisten vaikeus arvioida todennäköisyyksiä ja hallita epävarmuutta:
 - Lausuntoja, joissa puhutaan todennäköisyyksistä, on vaikea hahmottaa konkreettisesti.
 - Ihmiset toivovat "tosiasioita" ja saattavat hermostua ja kimmastua riskiä arvioiville asiantuntijoille.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Riskiviestintä ei ole helppoa! (2)

- Negatiivisen informaation voimakas vaikutus (ns. "kielteisysharha"): Negatiivinen informaatio
 - havaitaan nopeammin ja muistetaan paremmin
 - Tuntuu luotettavammalta
 - vaikuttaa käyttäytymiseen voimakkaammin ja pidempään kuin myönteinen informaatio
- Ihmisen tapa jättää huomiotta vastoin hänen omia uskomuksiaan oleva tieto.
 - Vastoin omia uskomuksia olevaa tietoa pidetään herkästi epäluotettavana, harhaanjohtavana tai epäolennaisena.
- Viestivän organisaation tai ihmisen uskottavuuden puute tai luottamuspula:
 - toimijoiden aiemmat todelliset tai kuvitteelliset laiminlyönnit tai epäonnistumiset sisäilmasto-ongelmien hoidossa

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Riskiviestintä on taitolaji

- Riskiviestintä ei ole pelkästään tiedon välittämistä vaan vastavuoroista tietojen, näkemysten ja kokemusten vaihtamista.
- Riskiviestintä on siis dialogia, jossa kaikki osapuolet voivat saada äänensä kuuluviin ja myös tuntee tulevansa kuulluiksi.
- Riskiviestinnän tavoitteena on auttaa tilan käyttäjiä ymmärtämään riskiä ja sitä koskevaa päätöksentekoa sekä toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi.
- Onnistuneen riskiviestinnän avulla parannetaan tilan käyttäjien ja asiantuntijoiden välistä yhteistyötä ja luottamusta sisäilmasto-ongelman käsittelyprosessissa.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Opittua riskin kokemiseen liittyvästä tutkimuksesta: Mitkä tekijät voimistavat tai heikentävät "huolikomponenttia"?

- Riskin kokemiseen liittyvän tutkimuksen mukaan ihmiset kokevat hyväksyttävämpinä riskit, jotka
 - ovat vapaaehtoisia,
 - joita voi itse säädellä tai kontrolloida,
 - jotka ovat tuttuja, ymmärrettäviä,
 - tasapuolisesti väestössä / työpaikalla jakautuneita,
 - joiden vaikutukset ovat palautuvia ja
 - jotka liittyvät luonnonilmiöihin paremminkin kuin tekniikkaan.
- Epäoikeudenmukaisena koetaan sellainen riskinotto,
 - johon ihminen kokee joutuneensa pakosta,
 - josta hän kokee jonkun muun saavan kyseenalaista tai taloudellista hyötyä tai
 - jonka hän kokee eettisesti vääränä
- Tunteuttomat, vaikutuksiltaan palautumattomat riskit koetaan vaarallisina ja suurina

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Sisäilmaston ongelmakierteen vaiheet

Sisäilmasto-ongelma

Näkemysero tilanteesta, ristiriita
Keskustelu, todistelu, kiistely

Kykenemättömyys selvittää ja sopia

Luottamuksen rapautuminen tilan käyttäjien
ja sisäilmasto-ongelmaa hoitavien välillä

Asiallisen keskustelun korvautuminen syytelyllä,
"syntipukit"

Sisäilmasto-ongelman hoitaminen vaikeutuu ja
ratkaisut viivästyvät

Konfliktin laajeneminen eri tahojen
välille, luottamuspuolan syveneminen

Ongelmien vatvominen ja viestinnän
vaikeutuminen tuottavat uusia ongelmia

Jaksamisongelmien, työyhteisöongelmien
ja sisäilmasto-ongelmien kietoutuminen vyyhdeksi

Konfliktin laajentuminen ja leviäminen esim mediaan,
"oikeuden hakeminen" kanteluihin jne.

Sisäilmasto-ongelma
Sisäilmasto-ongelman ratkaisun vaikeutuminen
Sisäilmasto-ongelmaan ratkaisun vaikeutuminen

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Seurauksena tilanne, jossa on kolme ongelmaa

- Rakennuksen ongelma ja siihen liittyvät terveyshaitat
 - Luottamuksen rapautuminen eri osapuolten välillä vaikeassa tilanteessa
 - Työyhteisön uupuminen vaikeassa tilanteessa
- ➔ Kaikkien kolmen ongelman hoitaminen tärkeää!
- ➔ Muuten voi käydä niin, että onnistuneista teknisistä korjausratkaisuista huolimatta valitukset ja oireilu jatkuvat

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

SISÄILMASTON ONGELMAKIERTEEN EHKÄISYSSÄ AUTTAA YHTEISTYÖTÄ JA VIESTINTÄÄ JÄSENTÄVÄ TOIMINTAMALLI

Toimintamallin peruslähtökohdat

- Suunnitelmallisuus:
kokonaisvaltainen,
prosessimainen työskentely
- Yhteistyö:
moniammatillisuus,
osallistava työote
- Viestintä:
sisäinen/ulkoisen viestintä työskentely

Toimintamallin peruslähtökohdat - Koulut ja päiväkodit! Ketä mukaan sisäilmatyöryhmään?

- Kiinteistön omistaja
- Kiinteistöhuolto
- Tilojen käyttäjä
- Työterveyshuolto
- Kouluterveydenhuolto
- Kunnan terveystarkastaja

- Ulkopuoliset asiantuntijat (kunto- ja sisäilmastaselvitykset, sisäilma-asiantuntija)
- Kunnan rakennusvalvonta (korjausrakentaminen!)
- AVI

Viestintäsuunnitelma osaksi toimintasuunnitelmaa

- Samalla kun suunnitellaan, miten sisäilmasto-ongelman hoitamisessa edetään, tulee laatia myös viestintäsuunnitelma.
- Viestintää tulisi tarkastella kolmesta eri näkökulmasta:
 - Miten huolehditaan ongelmatilannetta hoitavien henkilöiden (sisäilmaryhmän) sisäisestä tiedonkulusta ja viestinnästä?
 - Miten hoidetaan viestintä sisäilmaryhmän ja tilan käyttäjien välillä?
 - Miten tiedotusvälineiden mahdollinen kiinnostus asiaan huomioidaan?

Mikä on viestinnän tavoite?

- Sisäilmaryhmässä tulee pohtia, mikä on tilan käyttäjille suunnatun viestinnän tavoite - mitä viestinnällä halutaan saada aikaan?
 - Viestinnän tavoite vaikuttaa siihen, millaiset keinot viestinnässä ovat tarkoituksenmukaisia ja tehokkaita.
- Onko viestinnän tavoitteena kyseisessä ongelmatilanteessa esimerkiksi:
 - kertoa, tiedottaa tapahtumista
 - poistaa turhia pelkoja, rauhoittaa tilannetta
 - ampua alas huhuja
 - motivoida tilan käyttäjiä toimintaan
 - varoittaa terveysriskistä

Viestintäkanavan valinta

- Kanava tulee valita viestin ja tavoitteen mukaan.
- Köyhiä medioita= vähän tai ei lainkaan mahdollisuutta vuorovaikutukseen:
 - sähköposti, sanomalehti, televisio, tiedotteet, kirjeet, jne.
- Rikkaita medioita= runsas mahdollisuus vuorovaikutukseen
 - kasvokkainen vuorovaikutus, puhelin, videoneuvottelut, jne.
- Mikäli tavoitteena on tiedottaa esimerkiksi tapahtumista tai aikatauluista, kirjallinen viestintä esim. sähköpostitse on riittävää.
- Mikäli taas pyrkimyksenä on tilanteen rauhoittaminen, väärin käsitysten oikaiseminen tai toimintaan motivoiminen, vuorovaikutteiset viestinnän keinot ovat välttämättömiä.

Viestinnän kohderyhmät

- Keille kaikille tietoa tulisi välittää? Onko ongelmakohteessa työskentelevien lisäksi ryhmiä, jolle tilanteesta tulisi kertoa?

Esimerkiksi:

- Olisiko sisäilmasto-ongelmasta ja sen hoitamisesta syytä kertoa koko kiinteistön henkilöstölle vaikka ongelma koskettaisikin vain yhtä osastoa?
- Mitkä ovat relevantit kohderyhmät monikäyttäjävirstoissa?
- Miten oppilaitoksissa oppilaat olisi huomioitava?
- Onko asiakkaita syytä informoida?
- Muita mahdollisia kohderyhmiä?

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Viestinnän kohderyhmät (2)

- Riskin kokemuksellisen luonteen takia on ymmärrettävä kenelle ollaan viestimässä.
 - Mitkä kysymykset ovat kohderyhmälle keskeisimpiä?
 - Mitkä asiat huolestuttavat?
 - Mitä viesti tarkoittaa käytännössä?
- Kohderyhmiä sisäilmaongelmissa on usein useita ja erilaisia.
 - Sama viesti ei välttämättä ole kaikille tahoille sopiva, vaan kohderyhmän yksilölliset kokemukset painottavat eri asioita.
 - Kohteen työntekijät, sidosryhmät, asiakkaat, omaiset, vanhemmat, jne.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Kohderyhmäanalyysi kannattaa

- Mitä paremmin viestinnän kohderyhmän tuntee, sitä helpompaa viestinnän suunnittelu ja tilanteen hallinta viestintätapahtumissa on
 - Miksi kuulijat tulevat viestintätilanteeseen? Mitkä ovat heidän odotuksensa? Mitä he odottavat saavansa?
 - Mitä he tietävät sisäilmasto-ongelmista? Millaista heidän tietonsa on? Onko se jollakin tavoin painottunutta?
 - Ovatko he huolestuneita, vihaisia tms.? Onko odotettavissa tunneryöppy tai ristiriitoja?
- Tiedetäänkö tarpeeksi, tulisiko hankkia tietoa kohderyhmästä esimerkiksi lyhyen kyselyn avulla?
 - Etukäteisselvittely auttaa sisäilmaryhmää ja asiantuntijoita suunnittelemaan viestintää ja keskittymään ihmisiä kiinnostaviin tai huolestuttaviin asioihin.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Tiedontarpeita ja huolia voidaan kartoittaa esimerkiksi lyhyen kyselyn avulla tai keskusteluin

Esimerkkejä kysymyksistä tilan käyttäjille:

- Onko mielessäsi jokin asia, joka askarruttaa tai huolestuttaa sinua nykyisissä työtiloissasi?
- Onko mielessäsi jokin asia, joka huolestuttaa sinua käynnistymässä olevan remontin tai remontoitavien tilojen sisäilman laadun suhteen?
- Millaista tietoa haluaisit meneillään olevasta remontista, esimerkiksi
 - tehdyistä korjausratkaisuista
 - korjausten etenemisestä
 - hyvän sisäilman laadun ylläpidosta korjatuissa tiloissa
- ongelmien uusiutumisriskeistä?

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Viestinnän sisällöt ja aikataulutus

- Viestinnän tulee olla säännöllistä ja sen pitää kestää koko ongelman käsittelyprosessin elinkaaren ajan.
- Periaate on, että aina kerrotaan kun tapahtuu ja erityisesti silloin, kun mitään ei näytä tapahtuvan, sillä taustatyötä tehdään ongelman hoitamiseksi.
- Viestinnän sisältöjen suunnittelussa tarvitaan koko sisäilmaryhmän ammattiosaamista!
- Oleellista on, että sisäilmaryhmä sopii viestinnän pelisäännöt ja sisällöt yhteisesti ryhmässä ja esiintyy ulospäin yhtenäisenä tiiminä, joka kantaa kokonaisvastuun prosessista ja tehdyistä ratkaisuista
 - Esimerkiksi keskeisimmät tiedotteet, joissa kerrotaan ongelmatilanteen terveydellisestä merkityksestä ja joissa perustellaan valittuja korjaustoimenpiteitä, on hyvä lähettää koko sisäilmaryhmän nimissä.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Mistä meidän tulee viestiä?

- Sisällöstä
 - Tehdyt ratkaisut
 - Päätökset
 - Valinnat
 - Toimenpiteet
- Perusteluista
 - Miksi em. ratkaisut on valittu?
- Prosessista
 - Missä prosessissa päätökset ovat syntyneet?
 - Miten asia etenee? Mitä seuraavaksi?
 - Milloin meillä on seuraavaksi viestittävää?
- Mitä tämä merkitsee minulle?

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Viestinnän kriittiset ajankohdat

Viestinnän kannalta erityisen kriittisiä vaiheita sisäilmasto-ongelman käsittelyprosessissa ovat

I prosessin käynnistysvaihe

- luodaan pohja luottamuksen ilmapiirille
- tilan käyttäjien kokemuksia arvostava asenne
- tilan käyttäjille tulee syntyä kokemus, että he tulevat kuulluiksi ja heidän huolensa "otetaan tosissaan"

II ongelman määrittely- ja terveydellisen merkityksen arviointivaihe

- arvioita, todennäköisyyksiä
- samasta tilanteesta saattaa syntyä keskenään ristiriitaisten odotusten ja arvojen värittämiä tulkintoja ja johtopäätöksiä
- → konfliktien kehittymisen riski
- vuorovaikutusta ja keskustelua → yhteinen näkemys ongelmasta, sen terveydellisestä merkityksestä ja korjausratkaisujen tavoitteista

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Viestinnän kriittiset ajankohdat (2)

III seuranta- ja päätösvaihe

- erilaisia näkemyksiä toteutettujen toimenpiteiden hyödyistä, haitoista ja tuloksista
- onnistuneista korjauksista huolimatta osa oireilevista väistötiloissa
- erilaisten kokemusten jäsentäminen → yhteinen, erilaisia kokemuksia kunnioittava näkemys lopputuloksesta
- tärkeää muistuttaa sovitusta pitkän ajanjakson seurannasta ja jälkihoidosta: "oireilevaa ei jätetä yksin"

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Tiedotus- ja keskustelutilaisuudet kannattaa valmistella huolella ja yhteistyönä sisäilmaryhmässä!

Etukäteen pohdittavia asioita ovat esimerkiksi

- Mikä on tilaisuuden tavoite?
- Mikä on kohderyhmä eli keitä tilaisuuteen kutsutaan? Mitä kutsutuista tiedetään? Viestit räätälöidään kohderyhmän mukaan.
- Kuka toimii tilaisuuden puheenjohtajana ja mitkä ovat hänen tehtävänsä?
- Mitkä ovat muiden sisäilmaryhmän jäsenten roolit ja tehtävät tilaisuudessa?
- Avainviestit (1-3), jotka haluatte välittää kuulijoille (asiat, jotka toivotte kuulijoiden muistavan kokouksen jälkeen).
- Millaista tiedotusmateriaalia tarvitaan infotilaisuuden tueksi?
- Millainen on tilaisuuden kulku kokonaisuudessaan?
- Mitä sudenkuoppia tilaisuuteen voi sisältyä (esimerkiksi joku yleisön edustaja sabotoi tilaisuutta)?
- Miten tilaisuus dokumentoidaan?

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Esimerkki ensimmäisestä tiedotustilaisuudesta

1. Mikä on tilaisuuden tarkoitus ja tavoite (miksi se on järjestetty)?
2. Mitä tilanteesta tiedetään (mitä, missä, milloin, kuka, miten, miksi, millaisin seurauksin)?
3. Mitä tähän mennessä on tehty?
4. Mistä asioista tarvitaan lisätietoa, miten ja milloin sitä hankitaan?
5. Mitä välittömiä toimenpiteitä tehdään ja millä aikataululla?
6. Milloin jatkosta tiedotetaan tarkemmin?
7. Annetaan kuulijoille ongelmatilannetta hoitavan sisäilmaryhmä jäsenten yhteystiedot. Keneen voi ottaa yhteyttä?
8. Onko kysymyksiä? Lopuksi aika kuulijoiden kysymyksille ja keskustelulle.

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Viestinnän "Top ten"

1. Tee viestintäsuunnitelma osaksi toimenpidesuunnitelmaa.
2. Muista, että viestintä ei ole pelkästään tiedon välittämistä vaan vastavuoroista tietojen, näkemysten ja kokemusten vaihtamista.
3. Kuuntele, osoita välittämistä ja myötätuntoa.
4. Kunnioita tilan käyttäjien kokemusta ja huolta vaikka se tuntuisikin suhteettoman suurelta.
5. Jos huoli on suuri tai kuohunta voimakasta, vuorovaikutteiset viestinnän keinot ovat välttämättömiä.
6. Tunnista kaikki viestinnän kohderyhmät ja heidän tiedontarpeensa – räätälöi viestisi kohderyhmän mukaan ja käytä selkeää arkikieltä.
7. Ole rehellinen, kerro mitä tiedetään ja mitä ei tiedetä, kerro huonot uutiset salailematta.
8. Rakenna viestisi ratkaisukeskeisesti ja korosta sitoutumista tilanteen korjaamiseen.
9. Pidä tilan käyttäjät ajan tasalla - viesti aina kun tapahtuu ja silloinkin kun mitään ei näytä tapahtuvan mutta taustalla tehdään työtä ongelman ratkaisemiseksi.
10. Tee onnistunut sisäilmaongelman ratkaisu seurannan ja arvioinnin avulla näkyväksi

Työterveyslaitos

21.1.2015

Heli Hannonen

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Luottamuksen ilmapiiri avaintekijänä sisäilmasto-ongelman ratkaisussa

- Luottamuksen ilmapiirin aikaansaamisessa ei ole kysymys yksittäisistä ja irrallisista tiedottamisen tempuista!
- Luottamuksen ilmapiiri on seurausta hyvästä prosessin hoidosta, jonka perustana on teknisten asiantuntijoiden, kiinteistönhallinnan, työsuojelun, työterveyshuollon ja tilankäyttäjien näkökulmien yhteen nivominen - näitä edustavien ihmisten keskinäinen vuorovaikutus ja yhteistyö.
- Epäluottamusta ovat omiaan aikaansaamaan mm.
 - asiantuntijoiden keskenään erilaiset kannanotot,
 - koordinaation puute toiminnassa eri osapuolten kesken,
 - ongelmatilannetta hoitavien henkilöiden puutteelliset viestintätaidot ja
 - mahdolliset epäonnistuneet aiemmat ratkaisuyritykset.

Työterveyslaitos

© Työterveyslaitos – www.ttl.fi

Lisää tietoa

- Lahtinen M, Ginström A, Harinen S, Lappalainen S, Tarkka O, Unhola T: Selätä sisäilmastokiista - viesti viisaasti. Työterveyslaitos, Helsinki 2010.
- Lahtinen M, Lappalainen S, Reijula K. Sisäilman hyväksi. Toimintamalli sisäilmaongelmien ratkaisuun. Työterveyslaitos, Helsinki 2008.
- Lappalainen S ym. Sisäympäristöongelmien ratkaiseminen kuntien rakennuksissa. Ohje toimintatavoista sisäympäristöongelmia hoitaville ryhmille ja henkilöille. Kuntaliitto, Helsinki 2010
- Salonen H, Lahtinen M, Lappalainen S, Holopainen R, Pietarinen V-M, Palomäki E, Karvala K, Tuomi T, Reijula K.: Kosteus ja homevauriot – ratkaisuja työpaikoille. Työterveyslaitos, Helsinki 2014.

Kiitos!

heli.hannonen@ttl.fi, 030 474 6114

